

РОЛЯТА НА КУЛТУРНАТА ДИПЛОМАЦИЯ ВЪВ ВЪНШНИТА ПОЛИТИКА

ЛЕКЦИЯ, ВКЛЮЧЕНА В МОДУЛ "ПУБЛИЧНА ДИПЛОМАЦИЯ" – МАРТ 2016 Г.

Един много интересен и подходящ за темата пример илюстрира генезиса на културната дипломация и съвременното ѝ позициониране като инструмент на държавата и институциите в реализирането на определени политики. През 1783 г. едно научно откритие на двама производители на хартия балонът на братята Монголфие се издига над двореца Версай в Париж и събира 300 000 множество да гледа това чудо. Събитието преподава естеството на публичните спектакли във Франция, защото никога до този момент не е можело да бъде видяно в рамките на старите декори на кралския режим. Издигането над Версай на балона е било категорично нарушаване на затворения и контролиран дворцов протокол. С това шоу официалната кралска академия на науките проправя пътя на публичния спектакъл, достъпен за широката публика. Балонът е бил визуална собственост на всеки от тълпата. Затвореният етикет на двора на Луи XVI е пропукан от по-свободния и анрахилен вид на обществения публичен ритуал, в който не е било възможно да се запази йерархията на дворцовия протокол. 200 години след балона - през 1962 г. от космическия център във Флорида сенаторът Джон Глен тръгва на своята тридневна орбитална мисия, която е наблюдавана от милиони зрители. Джон Глен е първият американец обиколил земята.

Тези две събития спекулативно маркират един дълъг исторически процес на развитието на нов тип отношения между държавата и гражданското общество, чиято еманация и на практика необратимост два века след откритието на братята Монголфие е зададена от революцията в комуникациите. Новите информационни технологии са основният фактор извел, преподава инструментариума на политиците, които днес не биха могли да правят успешна политика ако не държат сметка за отношението на публиката, на гражданите, имащи вече свободен достъп до информацията в реално време, да научават бързо това, което става не само в тяхната страна, но и по целия свят. Демократизацията на достъпа до информация превръща гражданите в независими наблюдатели и активни участници в международната политика. Нарушава се в смисъла на историята с братя Монголфие строгия, езотеричен кръг на политически посветените персони, които започват да мислят за това как да управляват процеса на съзнателно култивиране на образа с цел спечелване на определени позиции, защита на интереси. Този процес на управление на образа, може да бъде наречен публична дипломация, известна в политическия речник и като софт пауър, борбата за спечелване на общественото мнение не само в собствената страна, но най-вече и преди всичко на чуждата аудитория. В този процес на управление на образа КД има свое специфично място и значение, което през последните години фокусира вниманието не само на националните държави, но и на международни организации и преди всичко на ЕС. Във време на криза на образа на отделна държава или общност, каквато е ЕС, на проблематизиране на институционалната легитимност, културната дипломация може да предложи свое креативно решение на проблема като привлече най-важния фактор - гражданското общество. Едва ли трябва да се доказва тезата, че културата и нейните вътрешноприсъщи ценности притежава уникален потенциал за въздействие върху отделните хора и обществото като цяло.

Случайно или не, но дебатът за ролята на културата във външните отношения на ЕС и изработването на стратегия за културна дипломация съвпадна с началото на членство на България в ЕС и беляза в значителна степен развитието на ДКИ, който към настоящия момент изготвя и изпълнява Програма "Културна дипломация", елемент от Политика "Публична дипломация" в Програмния бюджет на МВНР.

Кое наложи и налага вниманието към КД да се здържи и задълбочи нейното интегриране в системата от инструменти за постигане на националните интереси на България? Могат да се посочат две групи фактори:

ВЪНШНИ ФАКТОРИ:

1. Политическата динамика в Европа и света.

Този фактор - особено днес - е изключително актуален предвид огромните трудности, пред които е изправена Европа. Променената международна среда, появата на нови глобални проблеми и заплахи, за решаването на които са необходими преди всичко колективни действия от страна на държавите-членки на ЕС налага да бъдат търсени инструменти за запазване на силата на образа на Европа, който никога досега не е бил толкова разкъсан, нарушен, променен. Светът днес е изправен пред ситуацията да се тревожи за физическото си оцеляване. Проблемите му – като климатичните промени, дискриминацията, религиозната нетърпимост, миграцията, национализъм са значителни и трудно решими в краткосрочен план. Културата, разбирана като средство, а не като цел е **компонент** на дългосрочни политики, чрез които да бъдат решени, или с които да се търси такова решение.

2. Интензивно разрастване на следствията от глобализацията и съпътстващият го процес на хомогенизация на културата наложи преосмисляне на класическите модели на сътрудничество и строга държавна политика в областта на културата. Започна ускорен процес на преосмисляне на значението на културното наследство, на традициите, на уникалността през призмата не само на тяхното опазване, а на тяхното поставяне в активната среда на межкултурния диалог. Това естествено изправи пред нови предизвикателства националните културни политики и стратегиите им в областта на международното културно сътрудничество. На сцената се появиха големи мултинационални, транснационални модели на межкултурен диалог и сътрудничество. Самият ЕС като глобален играч неизбежно се изправи пред проблема да преодолее дългата традиция на защита на националната култура като изключителен домейн на националната държава. Процесите на преосмисляне на мястото на културата в политиките на ЕС се задълбочиха особено след ударното разширяване на ЕС и последвалото забавяне на интеграционните процеси. ЕС бе поставен в реалната ситуация на опасност от ерозия на силния образ и съответно позиция на силен играч на международната сцена. Проблемът как да се защити националната идентичност в условията на нарастване на глобални кризи, застрашаващи фундамента на Съюза, наложиха промяната на парадигмата за ролята на културата във външните отношения на ЕС. *Ключов документ, който постави началото на преосмислянето на ролята на културата във външната политика на ЕС и възможностите културната дипломация да бъде инструмент на външната политика е приетата през 2007 г. „Европейска програма за култура в глобализиращия се свят“¹.* Този

¹ Съобщение относно „Европейска програма за култура в глобализиращия се свят“, COM(2007) 242 окончателен <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/PDF/?uri=CELEX:52007DC0242&from=EN>

документ, предложен от Европейската комисия през 2007 г. и след публични консултации одобрен от Съвета на Европейския съюз поставя и възлага на културата да бъде фактор за политическо, социално и икономическо развитие. Културата се приема като съществена за развитието както на самия Европейски съюз, изграден върху принципа „единството в многообразието“, така и за създаването и поддържането на отношения между Европейския съюз и останалия свят. Конкретните цели, към които се стреми ЕС са:

- Насърчаване на културното многообразие и межкултурния диалог;
- Насърчаване на културата като творчески двигател;
- Поощряване на културата като жизненоважен елемент в международните отношения на ЕС.

Като страна по Конвенцията на ЮНЕСКО за опазване и насърчаване на многообразието от форми на културно изразяване ЕС се ангажира да включва културното измерение като елемент в отношения с партньорски държави и региони. Мерките, предвидени за постигането на тази цел, включват:

- Развиване на политическия диалог в сферата на културата и стимулиране на културния обмен между ЕС и трети страни;
- Подпомагане на достъпа до световните пазари на културни продукти и услуги от развиващите се страни;
- Ползване на външните връзки за предоставяне на финансова и техническа подкрепа (за опазване на културното наследство и подкрепа на културните дейности по цял свят);
- Съобразяване с местната култура при всички проекти, финансирани по линия на ЕС;
- Насърчаване на активното участие на ЕС в работата на международни организации, работещи в сферата на културата и в инициативата на Организацията на обединените нации „Алианс на цивилизациите“.

След този документ последваха редица други важни за процеса на преосмисляне ролята на културата събития и приети документи, които все по-отчетливо призовават за необходимостта от обща европейска стратегия за културна дипломация и нейното интегриране в Европейската служба за външна дейност. По-важните от тях са:

- 2011 г. Резолюция на ЕП за културните измерения на Европейските външни действия², призовавайки за обща културна стратегия на ЕС. Гласуван е и бюджет от 500 000 евро за провеждане на "подготвителни дейности" в тази област. С отворена покана ЕС възлага на консорциум от Културни институти и други организации да изследват темата „Култура във външни отношения на ЕС“. Окончателният доклад озаглавен "Engaging the World: Towards Global Cultural Citizenship"³ е публикуван през 2014 г. Докладът прави преглед на културните политики в 26 трети страни/10 стратегически партньори на ЕС и 18 съседни на ЕС държави/ и как тези държави взаимодействат с ЕС в областта на културата.

² Резолюция на Европейския парламент от 12 май 2011 г. относно културното измерение на външната дейност на ЕС - <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2011-0239+0+DOC+XML+V0//BG>

³ Подготвително действие на ЕП, 2014 г. „Културата във външните отношения на ЕС“ <http://cultureinexternalrelations.eu/>

- Един от четирите основни приоритета в Работния план за култура, приет от Съвета на ЕС⁴ включва дейности за подчертаване профила на културата във външните отношения на ЕС.

- 2015 г. Комитетите по външни работи и Култура и Образование на ЕП организират съвместно слушане по "Културна дипломация". В приета Резолюция⁵ членовете на ЕП призовават за по-систематична колаборация между парламентарните комитети, заедно с ЕС и ЕСВД по въпросите на културата във външните отношения на ЕС.

- през м. ноември 2015 г. в своите заключения за култура във външни отношения Съветът на министрите поставя акцент за културата в политиките за сътрудничеството за развитие. Подчертава се, че за да се реализира потенциалът на културата като важна част от външните отношения е необходимо да се генерира нов дух на диалог, взаимно вслушване, съвместно изграждане на капацитет и глобална солидарност.

- В съответствие с постигнатото, ЕСВД и ЕС, в това число и ГД Образование и Култура, ГД за Международно сътрудничество и развитие и ГД Политика на съседство и разширяване започват работа върху съвместен документ - Комуникация, който да очертае нова Европейска стратегия за културна дипломация/ или култура във външни отношения на ЕС.

СЪВМЕСТНО СЪОБЩЕНИЕ ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И СЪВЕТА Към стратегия на ЕС за международните културни отношения

Европейският съюз се ангажира да разработва нова стратегия в международните отношения, основани на културата. Върховният представител на ЕС в областта на външните работи и сигурността Федерика Могерини, в реч по време на Форума на културата в Брюксел заяви: "Вероятно няма друго място като Европа, което да притежава такава културна плътност". Толкова много история, толкова много отделни наративи и култури. Ние пазим хилядолетни традиции и сме сред движещите сили на световните иновации".

Редица други изследвания и резолюции на ЕП и Съвета насочват вниманието към нуждата от създаването и прилагането на нов модел на културно взаимодействие в рамките на външните отношения на ЕС.

В тази връзка през юни 2016 г. Европейската комисия публикува Съвместно съобщение до Европейския парламент и до Съвета относно стратегия на ЕС за международните културни отношения. В съобщението се посочва принципите, които ЕС трябва да следва в развитието на международните отношения. Това са: насърчаване на културното многообразие и зачитането на правата на човека, насърчаване на взаимното уважение и межкултурния диалог, насърчаване на хоризонтален подход към култура и насърчаване на културата чрез съществуващите рамки за сътрудничество.

В съвместно съобщение се предлагат три насоки за изготвянето на стратегия на ЕС за международните културни отношения.

Първо, целта на предложените ръководни принципи за действията на ЕС е да се гарантира, че действията му в тази сфера насърчават зачитането на правата на човека, многообразието и межкултурния диалог чрез

⁴ Заключения на Съвета и на представителите на правителствата на държавите членки, заседаващи в рамките на Съвета, относно работния план за културата за периода 2015—2018 г. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/HTML/?uri=CELEX:52014XG1223%2802%29&from=BG>

⁵ Резолюция на Европейския парламент от 12 май 2011 г. относно културното измерение на външната дейност на ЕС, <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2011-0239+0+DOC+XML+V0//BG>

- В съответствие с постигнатото, ЕСВД и ЕС, в това число и ГД Образование и Култура, ГД за Международно сътрудничество и развитие и ГД Политика на съседство и разширяване започват работа върху съвместен документ - Комуникация, който ще очертае нова Европейска стратегия за културна дипломация/ или култура във външни отношения на ЕС.

- През м. юни 2016 г. този документ бе официално представен от Върховния представител за външните отношения на ЕС Федерика Могерини⁶. В него ясно се посочва необходимостта от поемането на ангажимент както за насърчаването на „международните културни отношения“ чрез помощта и съдействието, които ЕС оказва на трети държави, така и за подпомагането на популяризирането на ЕС и на разнообразните култури на държавите — членки на ЕС, чрез „културна дипломация“. За последната е отделен специален раздел 4 - Стратегически подход за културната дипломация на ЕС, който следва да използва вече натрупания опит на ЕС, на Делегациите на Европейската комисия в трети страни, на националните културни институти и мрежата EUNIC за изпълнение целите на нова европейска стратегия за международни културни отношения.

3. Изместването на центъра на тежестта и вниманието към други държави и региони, оказва въздействие върху проблема за запазване на образа на Европа, съхраняване на нейната култура, уникалност и многообразие. Този процес фокусира значителен интерес към европейската култура като средство за запазване или разширяване на позиции и готовност на Съюза за сътрудничество с трети страни. Той е и във фокуса на отбелязаната по-горе Комуникация, в която се посочва, че

популяризиране на културата в рамките на съществуващите рамки за партньорство.

Втората насока предлага три основни направления, с които да се постави акцент върху развитието на сътрудничеството със страните партньори в сферата на културата, включително:

- i) подкрепа за културата като двигател за социално и икономическо развитие,
- ii) насърчаване на културата и на межкултурния диалог за мирни междуобщностни отношения,
- iii) засилване на сътрудничеството в областта на културното наследство.

В рамките на третата насока се предлага стратегически подход на ЕС по отношение на културната дипломацията, включително засилване на европейското сътрудничество (по-специално между държавите — членки на ЕС, и Делегациите на ЕС) и межкултурния обмен за популяризиране на различните култури на страните от Европейския съюз.

КУЛТУРНОТО МНОГООБРАЗИЕ е най-често споменаваното понятие в този документ – разбираемо като основна ценност на Европейския съюз, наред с принципите на правовата държава, свободата на изразяване, взаимното разбирателство и зачитането на основните права.

МЕЖКУЛТУРНИЯТ ДИАЛОГ е другата най-често използвана дефиниция, която в документа е разглеждана като процес, изграден на отворена и уважителна размяна на гледни точки между индивиди, групи и организации с различен културен произход или нагласи.

Целите на межкултурния диалог:

- Да се развие по-дълбоко познаване на различните гледни точки и практики
- Да увеличи участието
- Да гарантира правото на изразяване и на избор
- Да засили равенството и
- Да насърчи креативният процес

⁶ СЪВМЕСТНО СЪОБЩЕНИЕ ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И СЪВЕТА - Към стратегия на ЕС за международните културни отношения, Брюксел, 8.6.2016, JOIN(2016) 29 final; <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016JC0029&from=EN>

"новата европейска стратегия за международни културни отношения ще засили ролята на ЕС на международната сцена".

Най-забележителната промяна в последните години, която основно оказва влияние върху развитието на многостранния подход в културната дипломация е появата на новите икономически сили в Азия, сред които Китай и Корея и Виетнам заемат водещи позиции, които интегрираха културната дипломация в стратегиите си за утвърждаване на позициите си на международната сцена. Водещ е Китай, чието политическо ръководство първо разпозна ролята на културната дипломация. Институционално този процес може да бъде видян чрез статистиката на ускореното нарастване на броя на Китайските културни центрове и институтите „Конфуций“. Намерението е до 2020 г. тези институти да достигнат 1000 като по този начин могат да бъдат сравними с настоящата мрежа на Алианс Фрнасез. Неслучайно през 2012 г. за първи път в своята история Европейският съюз се зае с изработването на стратегия за развитието на отношенията в областта на културата с Китай, поставяйки именно културата във външните отношения на Съюза. В работата на експертната група участва и ДКИ.

4. Наред с промяната на геополитическите реалности течеше и ускорен процес демодирание на понятия и инструменти в публичната и културната дипломация и активна диверсификация на нови форми на сътрудничество, методи на работа, мрежи, където културата, начините и формите на културно изразяване оказват влияние върху форматирането на политическия дневен ред. Значителен тласък в тази посока даде и

РЪКОВОДНИ ПРИНЦИПИ ЗА ДЕЙСТВИЯ НА ЕС – документът предлага няколко основни принципа за действие в областта на културната дипломация на ЕС:

- Насърчаване на културното многообразие и зачитане на правата на човека, което включва и свободата на изразяване.
- Насърчаване на взаимното уважение и на межкултурния диалог – което да отива отвъд промоцията на европейските култури и следва дух на взаимно уважение на към културни традиции и особености на партньорите. В епохата на засилен информационен обмен европейската политика в тази посока трябва да се основава на реципрочност, взаимно обучение и съвместно творчество.
- Гарантиране на спазването на принципа за допълняемост и субсидиарност – културната дипломация във външните отношения на ЕС не замества действията на национално или местно равнище, а търси по-добра координация на усилията за постигане на европейски стратегически подход. В тази връзка като важни партньори са посочени националните културни институти и асоциации, както и сътрудничеството между частни и публични предприятия.
- Използването на съществуващите рамки за сътрудничество и инструменти за финансиране – документът предлага подробен преглед на програми и политики на ЕС за сътрудничество с трети страни, които могат да служат за културната дипломация на ЕС.

НАСОКИ, В КОИТО ДА СЕ РАЗВИВА СЪТРУДНИЧЕСТВОТО – оценявайки натрупания опит и практики в ЕС по отношение на културни политики,

приносът на креативните индустрии за социално-икономическото развитие, както и усилията да се насърчи културата като инструмент за разрешаване на кризисни ситуации, документът предлага няколко основни насоки за работа в областта на културната дипломация на ЕС:

- **Подкрепа за културата като двигател за устойчиво социално и икономическо развитие**

повишената мобилност на артистите и културните оператори, която роди нови практики характеризиращи се основно с трансформация на сътрудничеството – от готови репрезентативни форми към съвместни културни проекти и платформи. Този процес бе, разбира се, провокиран и от новите икономически реалности и възможностите за намаляване на разходите за отделната държава и по-справедливото разпределение на средствата. В същото време тези международни проекти и платформи откриха нови дестинации за националните култури и културни оператори. Появиха се нови публики, това от своя страна направи проектите по-богати като съдържание или по-креативни при постигането на целите. Появиха се и нови форми на културен обмен, включващи не само реализиране на общи културни проекти, но и такива, организирани с цел споделяне на опит – семинари, обучения, конференции, резидентни програми.

ВЪТРЕШНИ ФАКТОРИ:

1. Постигнатото от България във външнополитически план през последните години не оставя съмнение за нейния статут на активен член на международната общност с ясно заявени амбиции да бъде уважаван партньор и участник. Потвърждение на този извод е и приоритет 1.1. от Правителствената програма, за чието изпълнение са заложили конкретни мерки и инструменти в областта на публичната и културна дипломация.

2. Действащата вече 10 години Комуникационната стратегия за ЕС като израз на засиленото внимание към публичния образ на страната в чужбина, чрез който България трябва да

- Насърченото чрез културата зачитане на културното многообразие и на свободата на изразяване подпомага в значителна степен процесите на демократизация и социално-икономическото развитие. ЕС съответно следва да помогне на страните партньори да включат културата в националните си политики.
  - Като динамичен сектор на икономиката културните и творческите индустрии са важен източник на качествени работни места и често насърчават интелигентния, устойчив и приобщаващ растеж. ЕС може да сподели опита си във връзка с допълнителното развитие на подходящи предприемачески умения и стабилна регулаторна рамка в партньорските страни.
  - **Насърчаване на културата и на межкултурния диалог за мирни междуобщностни отношения**
  - Диалогът между различни култури, включително между различни религии, може да спомогне за насърчаване на изграждането на справедливи, мирни и приобщаващи общества, в които се цени културното многообразие и се зачитат правата на човека.
  - В тази връзка е отделено внимание и на **нарастващото напрежение от радикализация на отделни общности, притока на бежанци**. Предложено е да се насърчават регионални инициативи, при които културата допринася за икономическото развитие, социалното приобщаване, разрешаването на конфликти и межкултурния диалог.
- **Засилване на сътрудничеството в областта на културното наследство -**
  - Културното наследство е значим израз на културното многообразие, а в ЕС е натрупан значителен опит в неговото опазване и популяризирането – в това число и за стимулиране на туризма и повишаване на икономическия растеж. Сътрудничеството в сферата на културното наследство играе важна роля в международните отношения и в политиките за развитие, реализирани от ЕС в трети страни.
  - Отбелязана е ситуацията на **риск от погубване на световното културно наследство при регионални конфликти, незаконен трафик**, който се ползва за финансиране на терористични дейности.

капитализира позитивите от постигнатото във вътрешен и външнополитически план за да генерира допълнителен потенциал за успешно изпълнение на своите приоритети.

3. Институционално развитие на дипломатическата служба и обособяване на структура, работеща в полето на културната дипломация

4. Динамично развитие на дипломатическата служба и поява на ново поколение дипломати, работещи в условията на глобалната комуникация и институционализирани мрежи за културен обмен.

5. Отваряне на българските дипломатически мисии към съвместни културни събития с чужди представителства и културни организации.

6. Постигнато задоволително ниво на културно присъствие и събития в чужбина, организирани от или с участието на българските мисии.

Посочените външни и вътрешни фактори аргументират тезата за преосмисляне на значението на КД и нейното еманципиране от ПД. Задачата да се извърши подобно диференциране е особено актуална днес в навечерието на Българското председателство на Съвета на ЕС. Натрупаният вече опит в ДКИ, МВНР и българските ЗП, изградената ефективна комуникация, повишеното доверие и интерес към практиките в КД са достатъчно актуални фактори и условия за трансформацията на този инструмент в системен елемент от цялостната политика на МВНР.

СТРАТЕГИЧЕСКИ ПОДХОД НА ЕС КЪМ КУЛТУРНАТА ДИПЛОМАЦИЯ – това е ключовата част от документа, която очертава рамката за постигане на успешно сътрудничество, допълняемост и полезни взаимодействия, нови методи на координация при реализирането на действията.

Засилено сътрудничество на ЕС ще позволи европейските участници да обединят ресурсите си и да постигнат икономии от мащаба, като работят заедно в държавите извън ЕС. Видими са вече ползите от тясното сътрудничество на делегациите на ЕС, културните институти и клъстерите от EUNIC (националните институти на ЕС за култура): съвместните проекти са по-малко рискови, имат по-голямо въздействие, по-видими са и предоставят по-големи възможности за придобиване/споделяне на опит.

- Европейската комисия ще предложи мерки за насърчаване на партньорството между **Европейската служба за външно действие, националните културни институти и дипломатически служби на страните-членки**. Делегациите ще действат като местни платформи за културните институти и други заинтересовани страни за улесняване на координацията и сътрудничеството. Като важен партньор в реализирането на дейностите са посочени **активното гражданско общество и хората на изкуството, лица, работещи в сферата на културата, неформални организации**, които участват в културните отношения с ЕС. Общите действия ще увеличат капацитета на тези партньори и ще улесняват културния обмен.
- **Съвместни културни събития на ЕС:** подкрепата за съвместни европейски културни дейности е отличен начин да се повиши популярността на ЕС в трети държави.

Когато говорим за подготовката на **Комуникационна стратегия и културна програма за Българското председателство на Европейския Съвет през 2018 година** едно по-задълбочено познаване на двата инструмента – Културна дипломация (КД) и Публична дипломация (ПД) ще разгърне по-пълно техния потенциал и съответно взаимодействие.

Специфичните маркери, различаващи КД от ПД основно са:

1. Подходът в изграждане на образ

При ПД има повече едностранно действие. Тя работи до голяма степен с готови послания и не се стреми да постигне доверие на базата на взаимно опознаване и диалог, а преди всичко да покаже/продаде/ предварително избран за конкретни цели образ.

КД комуникира с външната аудитория определен специфичен образ, който рефлектира чрез специфичния език и вътрешноприсъщите на културата ценности, актуални рефлексии и дефицити към даден момент.

Тя е инструмент, който може да подпомогне и насочи ефективно цялостния процес на дефиниране на външнополитическите цели, чрез извършването на един предварителен маркетинг в дадена среда – било то географска, социална, политическа, икономическа и т.н. Културната промоция на България в неясно защо избрано място по света губи въздействието и смисъла си. В тази връзка е добре да се спомене и един потенциален проблем или може би недооценяване на културата на България, откъсване от нея само на тези части, които много по-лесно се представят и може би са безпроблемни, с бърз ефект. Големите репрезентативни изложби или събития – освен че са скъпоструващи, не винаги донасят на България очакваното разпознаване в смисъл на съдействие за трайно конструиране на положителен образ на страната. Разбира се, че културно-историческото ни наследство трябва задължително да присъства в културната програма, но не статично, а в диалог с другите култури и в актуален контекст - конкретен и глобален. Образът на България като член на евроатлантическата общност би спечелил ако богатството на културно-историческото ни наследство се проектира в актуалния дебат и тревогите на международната общност за застрашеното поради събитията и разрушенията, причинени от военните конфликти в Сирия/ по данни на международна организация 290 археологически обекта и културно наследство са унищожени/. Или темата за толерантността също е подходяща за комуникация чрез представяне на обекти и паметници, в които съжителстват култури и религии (Демир баба Теке, трите храма в София - джамията, синагогата и храмът „Света София“ и др.)

Казано по друг начин КД има тогава, когато чрез определени културни проекти се постига по-добра и по-успешна реализация на конкретни външнополитически цели и задачи. Културната дипломация дава добавена стойност на определена външнополитическа цел, постига синергия в прилаганите политики и системата от инструменти за изпълнение на определена цел. Два примера от работата на ДКИ илюстрират горната теза. Те са свързани с преминали през 2016 г. ротационни председателства на България - на комитета на министрите на Съвета на Европа и на Процеса за сътрудничество в ЮИЕ - ПСЮИЕ. В рамките и на двете председателства ДКИ разработи и реализира културни програми, които да дават добавена стойност на заявените в рамките на тези важни външнополитически събития цели и задачи. Особено интересна бе програмата в рамките на Българското председателство на ПСЮИЕ. Тя на практика бе много релевантна именно на културната

дипломатия като инструмент за диалог и сътрудничество. Всички проекти в нея са с фокус партньорство с държавите- участници в процеса на регионално сътрудничество. Организацията по самото провеждане на отделните събития бе също един научен урок, че не винаги и не автоматично КД е панацея, но че е добре приемането ѝ в малки дози. Макар, че не успява да се пребори със стереотипи или други дефицити на сътрудничеството на Балканите КД може да държи вратата отворена - да съдейства за диалога и партньорството.

Председателството на КМ на СЕ е с малко по-различно съдържание, което се разгърна в Страсбург. Преобладаващи бяха събитията, организирани по повод участия на външния министър и други членове на правителството, но и те бяха мислени в контекста на конкретните форуми и възможността чрез културното съдържание да се комуникират и важни външнополитически послания.

Тези примери имплицитно насочват и към факта, че КД няма за задача да представя единствено или преобладаващо високата култура. Напротив, по-често фокус е култура, образователни програми, творчески обмен и представления, семинари, конференции, различни по тематика фестивали в чужбина и в страната – от традиционните кино и музика и литература, през тези, свързани с културното наследство до кулинарните традиции, достигайки и до нетрадиционни форми на обмен и межкултурен диалог като например дигитални презентации или мащабни дигитални проекти, които, през последните години, придобиха впечатляваща видимост и интерес към участие.

Необходимо е да се подчертае, КД **не осигурява непременно и автоматично позитив за този, който я практикува**. Но едно добре форматирано и подходящо представено културно съдържание, което да даде критичен поглед върху актуални теми и предизвикателства може да даде добавена стойност и подобри средата и нагласите на чуждата аудитория. Подобен подход е валиден и работи както за националната стратегия, така и за общности от държави, споделящи общи ценности. Преодоляването на дефицита в образа на ЕС може да стане единствено чрез обща стратегия за културна дипломатия. Така следва да се разчете и приетото през м. юни т.г. съвместно съобщение на ЕП и Съвета, с активното участие на ЕСВД и лично публично, а и зад сцената присъствие и участие на Федерика Могерини, Европейска стратегия за международните културни отношения, която да бъде интегрална част от външните отношения на ЕС.

В този контекст Българското председателство на Съвета на ЕС през 2018 г. ще има шанса и привилегията да се възползва от напредъка на отделни европейски държави и на ЕС като цяло в прилагането на инструментите на културната дипломатия във външните отношения. КД трябва да бъде разглеждана като интегрален инструмент от Комуникационната стратегия. За целта е необходимо да се подготви програма, адекватна на контекста и средата, в която ще се реализират определени проекти, даващи добавена стойност на приоритетите на Председателството. 2017 г. ще бъде важна именно от гледна точка на конкретизирането на външни фактори, които да бъдат отчетени в избора на съдържанието на културната програма. В този смисъл ДКИ планира да разработи програмата си за 2017 г. на базата на анализа на отговорите на въпросите, които бяха предварително разработени и изпратени до българските задгранични представителства.

Вниманието ни трябва да бъде насочено към повече и по-богато на форми и съдържание на участие на България в обобщоевропейските културни инициативи - като Европейски филмови фестивали, Европейски ден на езиците, други форми на съвместни изяви, които аргументират, че образът на Европа е уникален и трябва да бъде запазен и уважаван. Предизвикателствата, пред които е

изправена Европа и мястото на България в преодоляването им е изключителен шанс именно за културната ни дипломация да се развие, да съзрее до равнището на водещи в това отношения държави - като Великобритания, Франция, Холандия, Германия и др.

Така например - богатото културно наследство на България е безспорно и световно признато, което не е необходимо единствено и само да го показваме, а да го направим значимо чрез посланието за тревогата на България за мира и сигурността в света, за войните, които унищожават световното културно богатство. Тоест с този исторически признат принос на страната ни ние можем да дадем своя принос към заявените от ЕС ангажименти като страна по Конвенцията на ЮНЕСКО от 2005 г. за опазване и насърчаване на многообразието от форми на културно изразяване, което е част от международните културни отношения на Съюза. Опазването на културното наследство се е потвърдено от ЕС като "належащо и предвид разрушаването на паметници на културата в зони на конфликт като Ирак, Сирия и Афганистан"⁷.

2. Публиките

Те дават възможност да се дефинира по-ясно разликата между ПД и КД, но и необходимостта от развитието и на двата инструмента. Основно ПД е свързана с официалните чужди представители, с политическия елит, който има тежест в осигуряването на благоприятна политическа среда за постигането на определени външнополитически цели. Разбира се, във времето на глобалните комуникации, ограничаването само до официалното чуждо представителство става доста трудно, почти невъзможно. Все по-важна става широката публика, чуждото гражданство, от мнението на което официалните представители и политици зависят до голяма степен. Обикновено когато има криза в легитимността на институциите политиците се обръщат към изначалните ценности т.е. тези на гражданите. В този смисъл КД е този инструмент, който "работи" в полето на гражданите, защото може да предложи подходящо

Първостепенна задача на този етап трябва да стане формулирането на точните послания и инструменти, чрез които България да докаже, че е надежден и стабилен партньор с принос за единството на общността. От това не следва маргинализиране на българските интереси и приоритети, а точно обратното - усилването на тяхната значимост чрез комуникацията и партньорството с другите страни-членки на Общността. Защитата на образа на България като държава, която може да бъде лидер, не е задължително да се реализира чрез грандиозни и скъпоструващи проекти, а чрез последователна и интелигентна комуникационна стратегия, в която публичните и културни събития са балансирани и фокусирани върху конкретни значими теми, "подсилващи" или разширяващи общността на реципиентите на основните послания. Тоест видимостта на образа ни би спечелила ако поставим акцента върху неговото значение за общия европейски образ. Тази цел е изпълнима и постижима при условие, че не припознаваме в образа на другия "конкурент", а партньор и участваме активно в обцоевропейски инициативи и проекти. Оставайки в образа на конкурент до голяма степен ще ни лиши от възможностите да разгърнем капацитета на културната дипломация и ще ни отнеме ресурс и сили да възпроизведеме послания, а не да надграждаме. Усилието ни в тази посока е благоприятствано от наблюдаваната през последните години тенденция на изграждането на мрежи, на съвместни проекти с участието на повече от една държава, на платформи за комуникация и обмен на културно съдържание и практики.

⁷ В съвместната комуникация „Към стратегия на ЕС за международните културни отношения“

културно съдържание, чрез което гражданите да бъдат въвлечени в диалога, а политиците да чуят гражданите и да формулират послания.

В този контекст ДКИ не вижда себе си само като депозитар на проекти, единствено представящи националното ни историческо и културно богатство, но и да бъде генератор на идеи, чрез които да бъде привлечена широката аудитория. Последната има много идентичности и много гласове и в този смисъл КД е лимитирана от това условие. Поради това много важно условие за успешна КД е изборът на културно съдържание.

Съвременната КД е много повече ориентирана към изграждане смисъла на „ние“ и това я прави необходима част, носещ елемент от ПД. Един от симптомите за еманципация на КД е утвърждаващата се последните години тенденция на нейното припознаване в системата от инструменти и политики за преодоляване на глобални кризи като бедността, разделението, климатичните промени и др. Примерите за успешни практики в тази посока доказват, че КД има капацитета да привлече индивиди и общности от различни култури, с различен социален статус, които са готови да участват в общ диалог и да изградят единна платформа в конкретната област и по конкретен проблем.

КД е насочена към една много по-широка, нехомогенна публика, отколкото тази, за чиито цели работи публичната дипломация. И това я прави особено полезна във време на трудности с националния образ. Участието на държавата във фестивал или друго международно събитие в чужбина, посветено на определена актуална и значима към даден момент тема, може до известна степен да подпомогне процеса на излизане от състоянието на ерозия на образа или настъпваща негативна тенденция, да задържи процесите на спад в доверието, като намери подходящия начин да комуникира определени послания. КД не е насочена или не работи само за чуждата публика, а и за националната – когато културното събитие е успешно и престижно, а отзивите за него са положителни – то съдейства за повишаване на националното самочувствие и повишаване на доверието в институциите. Когато политик открие изложба по време на свое посещение в чужда държава, той комуникира не само с новата, външната аудитория – на държавата домакин, но и със своята собствена. Възможността неговите сънародници да чуят и видят събитието в същия момент, в който то се случва означава, че посланието е и за тях. За националната аудитория значение има и присъствието на чуждата култура в страната, а организирането на едно чуждо културно събитие у нас носи дивиденди и на националната култура и образ. Домакинството не е само протоколно, то е стимулиращо обмена и партньорството.

3. Контекстът.

Какъв образ ще избере една национална държава да комуникира с друга държава, общност, регион не зависи само от избора на нейния културен и политически елит. Той зависи от избора на една много по-широка палитра от ценности, други култури, културни нагласи, културни моди. За да може една национална културна стратегия да бъде успешна в международен план тя трябва да има способността, механизмите да долавя, анализира, адаптира тези външни импулси, процеси. Конкретно културно събитие на България в чужбина ще има успех не само защото то е открито от висш държавник или политик, но и защото е подходящо избрано за конкретната аудитория. Културата се възпроизвежда чрез своето отдаване на максимално широка аудитория и едно културно събитие не бива да остане само протоколно или да PR акция. Необходимо е да се мисли как то може да направи още по-видима културата на една страна, да предизвика по-траен интерес

към нея, която да доведе до нови срещи, взаимодействия. Тук можем да говорим и за търсенето на ефекта на мултипликацията и синергията. Но само знанието за конкретната среда може да разгърне истински процеса на възпроизвеждане на културните ценности като насърчи чуждата аудитория да ги сподели, да търси общото и различното, да има интерес към диалог и взаимност.

Знанието за това, кое от българската култура е конвертируемо и може да участва в процеса на съграждане на образа, е конкретно знание в конкретна ситуация. Едни биха били водещите компоненти от културата ни, когато тя се представя в дадена европейска държава, други, когато това е държава от Азия, Африка или Латинска Америка. Необходимо и много важно условие за успешна стратегия е да се държи сметка за контекста.

4. Целите

Водещи са постигне взаимно разбиране и диалог, преодоляване на стереотипи, обогатяване на знанието за страната и осигуряване на благоприятна външна среда за постигане на националните интереси. И в този смисъл не бива да се пренебрегва и фактът, че КД може да съдейства за развитието на търговските връзки на страната, дипломатическите и икономически интереси, укрепването на контактите с различни социални групи – като например диаспорите, да привлече нови публики, които да помогнат за постигане на външнополитически цели и приоритети или поне да окажат подкрепа.

В полето на целите е полезно да се посочи и спецификата на области, които в известна степен се припокриват с целите на културната дипломация, но не изземват нейните. Покриващи се с културната дипломация практики и политики са **културните връзки и отношения**. Но разликата е в това, че те не винаги и не задължително са правителствено дефинирани или са резултат от определени правителствени цели. Те съществуват в една значителна степен извън полето на действие на културната дипломация. Свързани са с обмена между творците и дейците на културата, между културните институции, профилирани в определена сфера – като библиотеки, университети, фестивали. Тук всъщност задачата на институциите, работещи в полето на културната дипломация е да съдействат на тези самостоятелни културни институции и процеси на обмен и в случаите, в които прецени, че са подходящи за целите на програмите в областта на културната дипломация да ги направи свои партньори. Примери за това могат да се дадат много и от практиката на ДКИ. В този аспект на диференциране на целите на КД от тези на културните връзки и отношения особено внимание

Според един от водещите специалисти по проблемите на културната дипломация Род Фишер седем са принципните цели на външната културна политика на една държава:

- Да подкрепя и насърчава културната дипломация;
- Да развива културни отношения
- Да подкрепя износа на национални културни продукти и творчески индустрии;
- Да усилва действието на взаимноизгодните търговски споразумения
- Да привлича туристи и чужди инвестиции
- Да разширява помощта за развитие в развиващите се страни
- Да изгражда информирана и благоприятна картина за страната във външния свят.

Разбира се в допълнение към тези седем области следва да се добави и промоцията на езика и образованието, които също са във фокуса на културната дипломация.

трябва да се обърне на мястото на традиционните и нови български общности в чужбина⁸. Целта те да бъдат подпомогнати и насърчени като "български лобита", които да съдействат за българските национални интереси.

Времевите хоризонти

Стратегията за КД следва да има дългосрочен характер, произтичащ от отбелязаните по-горе други маркери - подход, публики, контекст, цели. Хоризонтът на КД се задава от нейните цели да изгражда трайни връзки и отношения с една нехомогенна аудитория, различна от тази на ПД. Последната е в значителна степен реактивна - свързана с управление на новини, информации, събития от актуалния политически дневен ред и има по-кратък времеви хоризонт - ограничен във времето или изграден на базата на планирани действия от страна на правителството, които следва да бъдат подходящо комуникирани с външната аудитория и с публики, имащи влияние и тежест при оценката на тези действия.

Представените характеристики и особености на КД, без да изчерпват темата, формират един по-ясен статут на КД, който придобива значимост и по силата на наблюдавани процеси на разширяване на периметъра на нейното действие в области, в които тя доскоро не е конкретно разпознавана или, в които изобщо не е била споменавана.

По-важни от тях са:

Межкултурен диалог – е най-очевидният съвременен пример. Програмите в областта на културната дипломация както на национално, така и на многостранно ниво понастоящем се фокусират и върху проблеми като социалната кохезия, неравенство, дискриминация, междурелигиозни проблеми и др. Все повече културни проекти предлагат артистичен отговор на тези проблеми, като при това дават шанс в тях да участват широк кръг творци, носители на различни култури и нагласи, но споделящи обща загриженост по определената тема. Подобни проекти могат да подпомогнат политическите решения, защото те са носители на информация за отношението на гражданството, на ценностите, които то зачита.

Климатични промени – навлизат все повече като основна тема и проблем за политиците и държавите да предприемат действия за осигуряване на устойчиво развитие, да разработват програми за ефективно изразходване на ресурсите. Културната дипломация и актьорите в нейното поле търсят партньорства с творци, които имат активно отношение към темата. Водещи културни институти като Британски съвет и Гюте институт, заедно с Датския културен институт изградиха платформа, която събра на едно място артисти, културни мениджъри, учители, активисти от целия свят с цел да изследват ролята на културата във формирането на активно отношение на гражданството към темата за климатичните промени. Много са възможностите на културната дипломация в областта. Ефективността ѝ зависи от умението на културните институции да разпознаят този проблем и да провокират и насърчат общността на културните оператори, на отделни творци да насочат своя художествен талант в тази посока. А често самите творци се инспирират от темата и сами предлагат на културните институции определен проект.

---

⁸ Национална стратегия за българските граждани и историческите български общности по света
<http://www.strategy.bg/FileHandler.ashx?fileId=5208>

Третата тенденция е ускореното нарастване на използването на уеб пространството. Перспективите са за все по-динамично развитие на този процес, като резултатите на този етап е трудно да се дефинират. Освен използването на уеб пространството за маркетинг или определени информационни дейности то е и канал, по който се формират нагласи. Уеб пространството дава ново измерение на културната дипломация – не само да достига до все по-широка публика, но и да я въвлича също така в процесите. Резултатът от развитието в тази посока ще се отрази и върху съдържанието на културните програми. Трябва да се отбележи и появата на дигиталните медии, които вероятно ще променят профила на културните институти и съдържанието на културната дипломация. Вече се говори за дигитална дипломация.

Дигитална дипломация: Нова форма на публичната дипломация, наричана също e-diplomacy, използваща ресурсите на интернет-пространството и новите информационни и комуникационни технологии като средство за развитие на дипломатическите отношения. Основната разлика с класическата публична дипломация е достъпът до по-голям обем (споделена) информация, засилена интерактивност и контакт с отделни индивиди и организации, по-голяма прозрачност. Ролята, която изиграха социалните мрежи и дигиталните медии в т.нар. „Арабска пролет“ насочи правителствата да се фокусират върху използването на потенциала на тези канали във външните отношения. Дипломатическите служби на САЩ и Великобритания създадоха специални звена за дигитална дипломация - Taskforce on eDiplomacy и Office of Digital Diplomacy.

Четвъртото направление е обединяването на хората в мрежи по определени теми. Този подход, известен като развитие на директните контакти между хората, обвързва по-общата дефиниция за култура с наблюдаваното движение към един многостранен подход по определена тема.

Посочените по-горе направления дават импулс за движение на КД към една по-предна позиция. Процесът е налице, като най-видимите резултати се проявяват в:

- 1. Устойчива тенденция на ниво ЕС и отделни държави за извеждане на КД като самостоятелен инструмент.**
- 2. Повишен интерес към многостранна КД,** като съдържанието на програмите се фокусира върху избора на тематика, която покрива по-широко на приложение на инструменти на КД.
- 3. Нарастване на глобалните мрежи и възможностите за културно сътрудничество.** Наблюдава се бум на арт фестивали и културни събития по цял свят, което маркира излизането на КД на една друга сцена – тази на световното межкултурно общуване и диалог.
- 4. Трансформация на класическите форми на културна презентация и културно присъствие** от събития към съвместни проекти; от двустранни към многостранни форми на изява и диалог; от единична презентация към сътрудничество по определена тема; от продукт към процес на създаване на продукта; от разказ към слушане на това какво разказват другите; от собствена промоция към промоция на ценности.

След направеният опит за форматиране на полето на КД като инструмент на външната политика е резонно да бъде представена накратко и работата на ДКИ.

ДЪРЖАВЕН КУЛТУРЕН ИНСТИТУТ

ВИЗИЯ:

Да постигне устойчиво интегриране на КД в системата от инструменти на външната политика с цел генериране на добавена стойност за международния авторитет на България и подобряване на външната среда за изпълнение на външнополитическата програма и заложените в нея приоритети.

МИСИЯ:

Да бъде градивен участник в подготовката и изпълнението на дейности, свързани с подобряване на образа на България и постигане на по-добре видимост и благоприятна външна среда, осигуряваща успешното изпълнение на външнополитическата програма.

ЦЕЛИ:

- Да бъде в синхрон с актуалните европейски и международни практики и тенденции за утвърждаване ролята на министерствата на външните работи в прилагането на инструментите на КД във външната политика;
- Да разширява и надгражда постигнатото в прилагането на инструментите на КД с цел трансформацията ѝ от комплементарна дейност в системен елемент в отделни политики и дейности;
- Да насърчава интереса на българските ЗП към използването на инструментите на КД за цялостно подобряване на резултатите от изпълнението на техните конкретни програми и планове в двустранен и многостранен аспект.

Водещи принципи:

- да се осигурява дългосрочност и устойчивост като предлага съдържание, разработено на основата на натрупаната експертиза и в синхрон с актуалния външнополитически дневен ред и приоритетите му;
- да ползва ясни критерии за избор на проекти, като водещ е те да надграждат знание за българската култура и културно наследство на основата на диалога с другите култури;
- да насърчава иновативни проекти, които представят определено културно съдържание и послания в съответствие с променените нагласи за възприемане на културата като средство, допринасящо за преодоляване на големи предизвикателства;
- да поддържа релевантна и надеждна база-данни за наличните в ДКИ ресурси с културна насоченост;

- да актуализира информацията за потенциални национални и международни партньори, които да бъдат привлечени в реализацията на проекти с цел постигане на по-добри резултати в тяхното представяне;

- да съдейства и насърчава интереса на българските общности в чужбина към партньорство;

- да спазва финансова дисциплина и се съобразява с възможностите на българските дипломатически мисии, работещи в условията на ограничен финансов и кадрови ресурс.

ДЕЙНОСТИ ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА СТРАТЕГИЯТА И ПОСТИГАНЕ НА ЦЕЛИТЕ

В съответствие с програмните и нормативни документи на МВНР, ДКИ е ангажиран в изпълнението на Програма 3 „Културна дипломация“ на Политика „Публична дипломация“ на министерството.

ПРОЕКТИ И ПРОГРАМИ

ДКИ разработва проекти и програми в няколко основни тематични приоритета:

- културно наследство
- кино и аудиовизия
- книга и литература
- съвременно изкуство
- култура и външни отношения
- образователна програма

ПРОГРАМА ПЪТУВАЩИ ЕКСПОЗИЦИИ

Програмата „Пътуващи експозиции“ е водеща в дейността на ДКИ. Нейната основна цел е да бъде разширено знанието за българското културно-историческо наследство, да се открие приносът на България в международното културно сътрудничество и межкултурен диалог. Съдържанието на програмата се обогатява ежегодно, като критерии за подбора са преди всичко проектите да отразяват обективно конкретното исторически значимо събитие, да имат добра визуална интерпретация, да са подходящи за представяне пред чужда аудитория и в конкретен контекст. Внимание се отделя на проекти, които допринасят за утвърждаване на авторитета на България като активен член на европейската и евроатлантическа общност.

„Пътуващи експозиции“ е устойчив и перспективен инструмент на ДКИ, благодарение на който задграничните представителства на България промениха до голяма степен "културния профил" на своето присъствие, респективно на България в календара на съответната държава, както и във формати с участието на повече от една страна.

Дългосрочна цел на програмата „Пътуващи експозиции“ е постигането на синергия в инструментите за реализиране на външнополитическата програма. За нейното постигане ДКИ селектира изложбите според няколко водещи критерии:

- актуалност - да отразява значими дати и събития от националния календар на България
- информативност - да дава ново знание за България
- диалогичност - да привлича интереса на чуждата аудитория на основата на споделени ценности

- устойчивост - да е подходяща за представяне в различни формати и събития, в които конкретната изложба присъства чрез едно от основните си послания
- представителност - да е естетически и професионално добре изработена
- мобилност - изложбите са изработени в два формата - постерен и дигитален, като вторият се предоставя на ЗП в по-далечни дестинации и в зависимост от възможностите на конкретната мисия да ги отпечата.

КИНО И АУДИОВИЗИЯ

През последните години проектите, свързани с българското кино и филмово изкуство, се превърнаха в основен инструмент на културната дипломация. Причините могат да се търсят в нарастване на броя на българските филми в европейски филмови панорами и нарастване на интереса на чуждестранната аудитория към съвременното българско кино. Форматът на филмови панорами се налага като основен за комуникацията на европейската култура и многообразие, основно в трети страни, извън ЕС. Това определя и промяна в профила на културните събития зад граница, свързани с представяне на филми. Българските мисии в чужбина станаха активни участници в процеса на промоция на българската филмова култура като част от европейската. Повиши се и способността да се работи върху съвместни европейски презентации в календарите на съответната държава (проекти на мрежата от европейски културни институти EUNIC, Делегациите на ЕС или панорами на Франкофонско кино). Не на последно място – филмовите панорами са особено ефективен инструмент за поддържане на контакти с българските общности в чужбина.

Като основни постижения във филмовата програма на ДКИ могат да бъдат отбелязани:

- Разширена география на присъствие на българското филмово изкуство и промоцията му като част от европейското и световно;
- Повишаване на ефективността на реализация на културния ресурс чрез подобряване на комуникацията и логистиката в процеса на осигуряване на заявени от българските мисии филмови заглавия;
- Постигнато успешно партньорство с водещи български продуцентски компании;
- Разширяване на фонда на ДКИ с български филми в т.ч. и чрез оказване на съдействие за субтитриране на различни езици и съответно възможности за представяне.

- ТРЕТО ИЗДАНИЕ НА ПРОЕКТА НА ДКИ „КУЛТУРА НА РЕГИОНИТЕ – КУХНЯТА НА ЮГОИЗТОЧНА ЕВРОПА“

На 10 октомври 2015 г. ДКИ реализира третото издание на проекта „Култура на регионите“. Събитието е съобразено с председателството на България на Процеса за сътрудничество в Югоизточна Европа (ПСЮИЕ) и е посветено на кухнята от региона. Презентацията на културното разнообразие чрез специфичните ястия на страните- участници в най-важния политически формат в региона – ПСЮИЕ е във фокуса на събитието. „Култура на регионите“ насочи интереса върху възможностите на кулинарната дипломация да генерира нови процеси на межкултурен диалог. През особеностите на кулинарните традиции се отличиха регионални

специфики, прилики и разлики в националните особености, обогатени от активното културно взаимодействие, характеризиращо региона.

Събитието „Култура на регионите“ се проведе в сградата на МВНР и с подкрепата на всички ресорни дирекции. Активно участие и съдействие за успешното провеждане на проекта взеха посолствата и дипломатическият корпус на Черна гора, Босна и Херцеговина, Хърватия, Сърбия и Гърция в България. Останалите страни от ПСЮИЕ са представени с традиционна кухня, приготвена със съдействието на МВНР, дългогодишните партньори на института ЕВРО-ТОК България, член на Евро-Ток Интернационал - Европейска кулинарна асоциация, официален консултант на Европейската Комисия и Европейски парламент в областта на храните и ресторант „Тюркоаз“. Както и в предходните издания на проекта, ДКИ си сътрудничи със Столична община и Професионалната гимназия по туризъм „Алеко Константинов“.

Събитието предизвика висок интерес от страна на дипломатическия корпус в България и националните медии. ДКИ се ангажира с осигуряването на заснемане на събитието и изготвянето на всички информационни материали и архив на мероприятиято.

- **Литература.** Съвместно с Българския П.Е.Н. Център е подготвено издание посветено на литературата на страните от процеса на сътрудничество в ЮИЕ, включващо автори от 13-те страни членки на ПСЮИЕ. В програмата за отбелязване на 90-та годишнина на Българския П.Е.Н. са поканени поети от региона, които ще представят свои творби.

- **Филмова панорама** през пролетта на 2016 г. За реализирането на тази инициатива ДКИ си сътрудничи с Кино G8, което е домакин на събитието. Посолствата на страните-членки на ПСЮИЕ също са активни участници в реализацията на този проект.

В програмата си по Комуникационната стратегия за ЕС ДКИ на практика апробира съвместно със задграничните мисии някои от изискванията, които смята за важни при реализирането на самата стратегия. Те могат да се обобщят по следния начин:

- Да осигуряват синергия – т.е. проектите по отделните приоритети и резултатите от изпълнението им следва да генерират допълнителен позитив и принос към изпълнението на външнополитическата програма.
- Мултипликативност – дава се предимство на проекти, които могат да се реализират в повече от една държава.
- Прозрачност – публичният характер на КС следва да бъде водещ принцип, а те да се реализират в партньорство със структури на гражданското общество или културния сектор.
- Устойчивост – развитие на дългосрочни проекти, подходящи за представяне пред различни аудитории и в различен контекст, генериращи устойчивост на интереса към конкретната тема.
- Отвореност и привлекателност за външни партньори – бизнес, медии, публични, културни и образователни институции; възможност да се организират културни и публични събития извън мисиите, както и да създават партньорства с чуждите мисии и местни организации.

- Да предлагат подходящо съдържание за български общности в чужбина.

КНИГА И ЛИТЕРАТУРА

ДКИ партнира с две фондации – „Елизабет Костова“ <http://www.contemporarybulgarianwriters.com/> и „Следваща страница“, чиято мисия е в полето на промоцията на българската литература, насърчаване на интереса на чужди издателства към превод и издаване.

СЪВРЕМЕННО ИЗКУСТВО

Палитрата в това направление е разнообразна и богата на възможности. ДКИ основно оказва подкрепа на международно признати български автори и организации в областта, като Триенале на сценичния плакат, Триенале на графиката, НХА, НМУ "Любомир Пипков", утвърдени български културни фестивали в чужбина и много други. Партньорството с тях позволява на ДКИ да търси тяхното съдействие за провеждане на културни събития в чужбина.

КУЛТУРА И ВЪНШНИ ОТНОШЕНИЯ

Дейностите в това направление са фокусирани върху изпълнение на дългосрочната стратегия за интегриране на културното измерение в приоритетни външнополитически.

Разработени и одобрени фокусни културни програми като част от програмата за текущи и предстоящи ротационни председателства на България – ПСЮИЕ, Комитет на министрите на Съвета на Европа. Подготвят се различни културни събития - изложби, концерти, филмови презентации, др. Акцент в културната програма на председателството на ПСЮИЕ е межкултурния диалог. Всички културни събития се реализират с участието на посолствата на страните-участници в Процеса за сътрудничество в ЮИЕ. Различен фокус е поставен в културната програма за председателството на Комитета на министрите на СЕ, което основно ще се организира и проведе в Страсбург.

Съвместно с Посолството на Република Корея в София и с подкрепата на Корейската фондация е проведен „Форум Публична дипломация“. Дискутирани са възможностите и ограниченията при реализирането на стратегии за културна промоция като част от публичната дипломация. Дискутирани са опита на Република Корея и българската практика, участието на големи културни организации като Британския съвет, ролята на гражданския сектор като елемент от стратегията за подобряване на националния образ. Дискутирана беше и програмата за културна промоция на посолството на Р Корея в България.

Важно място в дейността за интегриране на културата във външните отношения и постигане на резултати в културната дипломация заема галерията на ДКИ "Мисията". Тя се утвърди като ефикасен инструмент за установяване на партньорство с чужди и български културни организации. Експозиционната дейност се превърна в катализатор и за изграждане на партньорски връзки с чуждестранните мисии в София, с които се реализират съвместни проекти. е насочена и към изпълнение на задачите, свързани с целта за насърчаване на българския културен сектор да бъде активен участник в промоцията на българската култура и приобщаването му към културната дипломация. Организиран са изложби с участието на изявени български художници, студенти и преподаватели от НХА.

ХУДОЖЕСТВЕН ФОНД

Художественият фонд на МВНР наброява близо 3 000 произведения - предимно живопис, графика и рисунки на известни български класици и съвременни автори и представлява една от най-богатите

сбирки на българско изкуство. Произведенията се намират в сградата на министерството на ул. „Ал. Жендов“ 2 в София и българските мисии по света. Художественият фонд започва да се формира в началото на 60-те години на XX век с цел да откликне на представителните нужди на дипломатията, превръщайки художествените произведения в знаци на идентичността, а административните файети и салони - в своеобразни експозиционни пространства. Тази линия на постигане на публична представителност на институцията е съхранена и до днес.

Със създаването си през 2005 г. Държавният културен институт е ангажиран с грижата за произведенията от художествения фонд на МВНР. В дейностите по неговото развиване и опазване Институтът си сътрудничи с редица образователни и културни институции като Българската академия на науките, Софийска градска художествена галерия, Национален музей на българското изобразително изкуство, Национална художествена академия, Съюза на българските художници, международни организации, чужди експерти и др. Селекции от него се представят в няколко каталога, както и в изложби в София, Пловдив, Севлиево, Русе, Варна.

Фондът отразява развитието на идеята за репрезентативност и промените в официалния вкус във време, когато държавата е единствен меценат на изкуството в страната, общите художествени изложби са най-голямата възможност за изява на творците, а институционалните колекции, събрани посредством специално назначени за целта комисии, са основен механизъм за подкрепа. Тези условия предопределят и първоначалния подбор на произведения за МВНР. Живописата доминира забележимо над останалите видове във фонда, като най-много сред живописните картини са пейзажите и фигуралните композиции, по-рядко се срещат портрети и натюрморти. Най-застъпени са историческите теми, религиозни или фолклорни сюжети. През 60-те години, когато започва събирането на художествения фонд, идеята за тематично и „пластическо и тематично многообразие“ е особено популярна в българската художествена теория и практика. Това е времето, в което на сцената официално са реабилитирани много от художниците на 30-те години с присъщия им модернистичен подход към формата. Възражда се отново познатата още от началото на столетието идея за „национално по дух“ изкуство.

Обменът, проникването на творческите идеи на територията на държавната администрация и нейното естетическо обогатяване са сред основните функции на художествения фонд при МВНР. Освен на националната репрезентация и родния пейзаж много от произведенията в него, особено в графичния му раздел се явяват носители на по- универсални и философски послания.

С политическите промени в България от последните десетилетия на XX век се променят и взаимоотношенията между държава и култура, което повлиява на ритъма на попълнения не само във фонда на МВНР, но и във всички музейни сбирки в страната. Поради тази причина съвременният период е сравнително по-слабо представен. Фондът продължава да се допълва главно от дарения от художници след представянето им в галерия „Мисията“ при ДКИ.